

RICHTLIJN NR. 13

RICHTLIJN RENTERISICOMANAGEMENT

Verkorte naam

1. Naar deze Richtlijn kan worden verwezen als de renterisicomanagementrichtlijn.

Doel

2. Deze Richtlijn heeft tot doel kredietinstellingen aan te moedigen om adequate beleidsregels en procedures in te voeren voor het beheer van het renterisico dat verbonden is aan hun activiteiten en daarmee de gevoeligheid van hun resultaten en kapitaal voor grote renteschommelingen, inconsistenties en waardeverminderingen te verkleinen.

De inhoud van deze Richtlijn is gebaseerd op de internationale 'best practice' principes voor renterisicomanagement. Kredietinstellingen moeten ernaar streven om deze richtlijnen te incorporeren in hun renterisicomanagement systeem. De onderstaande principes en praktijkstandaarden zijn niet bindend voor instellingen. Echter zullen de mate waarin een instelling deze richtlijnen naleeft en de effectiviteit van de uitvoering zwaar wegen bij de beoordeling door de Bank van de toereikendheid van de algehele praktijken en procedures van een instelling op het gebied van risicomanagement. Als een instelling niet beschikt over een adequaat systeem voor renterisicomanagement zal dit van invloed zijn op het profiel van de instelling bij de Bank en het niveau van toezichthoudende interventies in de activiteiten van de instelling.

Reikwijdte

3. Deze Richtlijn is van toepassing op alle kredietinstellingen die een vergunning hebben verkregen van de Bank om het bedrijf van kredietinstelling in Suriname uit te oefenen, met uitzondering van de kredietcoöperaties. Deze richtlijn geldt ook voor alle kantoren en dochterondernemingen van de kredietinstellingen in binnen- en buitenland.

Definities

4. In deze Richtlijn hebben de hieronder genoemde begrippen de daarachter vermelde betekenis:

Bank: de Centrale Bank van Suriname

Renterisico: het risico van nadelige beïnvloeding van resultaat en vermogen van een instelling als gevolg van bewegingen van rentetarieven.

Renterisicomangement (renterisicobeheer): het systeem van organisatorische maatregelen, beleid, procedures, administratieve en boekhoudkundige controles van een instelling voor de identificatie, meting, monitoring en beheersing van het renterisico van haar activiteiten.

Inleiding

5. Rentebewegingen zijn van invloed op de resultaten van een instelling door mutaties van het netto renteresultaat en andere rentegevoelige opbrengsten en lasten. Rentebewegingen zijn van invloed op het vermogen van een instelling doordat zij de economische waarde van het eigen vermogen van de instelling veranderen. Renterisico is aanwezig bij de meeste activiteiten van de instelling, zowel binnen als buiten de balans. Ook posten zonder rentebaten of rentelasten kunnen toch gevoelig zijn voor veranderingen in rentetarieven.

Het aangaan van renteposities is onderdeel van het bedrijf van een kredietinstelling. Een overmatig renterisico kan de resultaten, liquiditeit en solvabiliteit van een instelling nadelig beïnvloeden. De kredietinstelling heeft een in samenhang met de strategie vastgestelde renterisico tolerantie en hiermee afgestemd renterisicomangement.

Het effect van renterisico

6. Een kredietinstelling zal worden beïnvloed door rentebewegingen vanuit twee perspectieven: de rente marge en opbrengsten en de economische waarde van de instelling. Het opbrengstenperspectief en het economische waarde perspectief moeten beide door een kredietinstelling worden overwogen bij de beoordeling van het renterisico waaraan de instelling is blootgesteld.

Opbrengstenperspectief – dit perspectief betreft de mate waarin rentestandbewegingen invloed hebben op het netto rente resultaat van een kredietinstelling en wordt ook wel de ‘Earnings at Risk’(EAR) genoemd. Doorgaans kan deze factor alleen een indicatie geven van de impact van rentebewegingen voor een kort tijdsbestek van één tot twee jaar. De meting van risico vanuit dit perspectief alleen kan onvoldoende zijn als de instelling aanzienlijke posities op de middellange of lange termijn heeft.

Economisch perspectief – dit perspectief betreft de impact van rentebewegingen op alle activa, passiva en buiten balans instrumenten van een instelling tijdens hun volledige looptijd. Dit perspectief beziet het renterisico niet alleen op de korte termijn, maar voor alle tijdsintervallen. Deze maatstaf analyseert de mutaties in de contante waarde van alle toekomstige kasstromen via de economische waarde van het eigen vermogen (‘Economic Value of Equity’). Het economisch perspectief kan een betere maatstaf zijn voor risico’s op de middellange tot lange termijn, maar is moeilijker toe te passen en vereist de ondersteuning van een IT-systeem.

Kredietinstellingen moeten hun renterisico vanuit beide perspectieven beoordelen. Voor kredietinstellingen met aanzienlijke posities op de middellange of lange termijn, is het bijzonder belangrijk om de huidige en potentiële economische waarde van het eigen vermogen te evalueren. Op de korte termijn zal de EAR- analyse echter een nauwkeuriger en betekenisvoller resultaat voor de kredietinstelling opleveren.

Richtlijnen voor het beheer van het renterisico

7. Kredietinstellingen nemen de volgende richtlijnen in acht bij het beheer van het renterisico. De directie van de kredietinstelling is verantwoordelijk dat het gestelde in deze richtlijn effectief wordt geïmplementeerd. De Raad van Commissarissen/ Raad van Toezicht houdt hier toezicht op en draagt zorg dat de directie de richtlijn effectief implementeert.
  - (1) vaststellen van de tolerantie voor renterisico in samenhang met de strategie;
  - (2) beheersen van de resultaatontwikkeling en het algehele renterisicoprofiel van de instelling, waarbij wordt gewaarborgd dat het renterisico op een prudent niveau

blijft en wordt ondersteund door adequaat kapitaal. Bij de beoordeling van de kapitaal toereikendheid van de instelling voor de dekking van het renterisico wordt rekening gehouden met de huidige en potentiële toekomstige blootstelling aan renterisico;

- (3) zorgdragen voor de effectieve implementatie van procedures en systemen voor de identificatie, meting, monitoring en beheersing van renterisico;
- (4) zorgdragen dat er voldoende kwantitatief en kwalitatief personeel en (technische) middelen worden ingezet voor het renterisicomanagement;
- (5) zorgdragen dat het renterisico zowel op de lange termijn als op de korte termijn wordt beheerd;
- (6) zorgdragen voor de ontwikkeling en invoering van procedures en praktijken die vastgestelde doelstellingen en risicotoleranties vertalen in operationele standaarden die goed worden begrepen door het personeel;
- (7) waarborgen van de naleving van de gezagslijnen en verantwoordelijkheidsstructuur die is vastgesteld voor het beheer en de rapportage van renterisicoposities;
- (8) implementatie van managementinformatiesystemen en andere systemen voor de identificatie, meting, monitoring en beheersing van het renterisico van de instelling;
- (9) vaststelling van effectieve interne controles op het proces voor renterisicomanagement.

Organisatiestructuren voor het beheer van renterisico

- 8. De organisatiestructuur voor het beheer van het renterisico van een instelling kan verschillen, afhankelijk van de omvang, reikwijdte en complexiteit van de activiteiten van de instelling.

Asset/Liability Managementcomité - een instelling kan de vaststelling van specifieke beleidsmaatregelen en praktijken voor renterisicomanagement delegeren aan het Asset/Liability Managementcomité (ALCO). De ALCO beheert de structuur van de

bedrijfsactiviteiten van de instelling en de mate van het aanvaarde renterisico. Het comité draagt ervoor zorg dat de systemen voor risicometing een juiste weergave bieden van de risicopositie van de instelling en dat de rapportagesystemen adequate informatie verstrekken over het niveau en de bronnen van het risico waaraan de instelling is blootgesteld.

De ALCO omvat vertegenwoordigers van alle belangrijke bedrijfsonderdelen van de instelling die renterisico aanvaarden. De leden van het comité moeten bestaan uit directie en senior managers met duidelijk gezag over de bedrijfsonderdelen die verantwoordelijk zijn voor de vestiging en uitvoering van rentetarieven.

Er moet een communicatiekanaal zijn voor duidelijke doorgifte van de aanwijzingen van het ALCO aan de diverse bedrijfsonderdelen van de instelling.

Risk Management – De afdeling Risk Management heeft een belangrijke rol in het identificeren en monitoren van renterisicoposities en resultaten. De functies en verantwoordelijkheden van de afdeling Risk Management worden duidelijk beschreven.

Treasuryfunctie - Treasury-medewerkers kunnen verantwoordelijk zijn voor het beheer van de discretionaire portefeuilles van de instelling (zoals effecten, vreemde valuta's, termijndeposito's, wholesale-verplichtingen en rente(termijn)contracten buiten de balans). Daarbij kan de treasuryfunctie het renterisiconiveau beïnvloeden. De functie kan verantwoordelijk zijn voor de toepassing van door het ALCO vastgestelde beleidsregels op kort- en langlopende posities. Ongeacht de specifieke gedelegeerde verantwoordelijkheden, dient de treasuryfunctie of andere functies die verantwoordelijk zijn voor het beheer van de risicoposities van de instelling ervoor zorg te dragen dat rapporten over de huidige renterisicopositie van de instelling worden opgesteld en tijdig aan het ALCO worden verstrekt.

De betrouwbaarheid van deze rapportages moeten worden gecontroleerd door Financial Accounting of Risk Management.

Effectieve risicomanagementprocessen

9. Een effectief beheer van renterisico vereist een uitgebreid risicoproces dat zorgt voor de tijdige identificatie, meting, monitoring en beheersing van risico's. De specifieke

implementatie van dit proces kan variëren, afhankelijk van de grootte en complexiteit van de instelling. Ongeacht de specifieke implementatie, moeten de procedures of processen van een instelling voor renterisicomanagement in elk geval het volgende omvatten:

- (1) vastlegging van verantwoordelijkheden voor de identificatie van het potentiële renterisico van de instelling als geheel, en op het niveau van (nieuwe of bestaande) producten of activiteiten voor de meting van renterisico;
- (2) vaststelling en handhaving van een systeem voor de meting van renterisico - dit systeem moet in staat zijn om de geïdentificeerde bronnen van het renterisico van een instelling tijdig en volledig te kwantificeren;
- (3) een systeem voor de monitoring en rapportage van renterisicoposities. De directie moet ten minste ieder kwartaal rapporten ontvangen over het renterisicoprofiel van de instelling, maar vaker indien de aard en de mate van risico dit vereisen. Deze rapporten moeten de directie in staat stellen om de mate van het genomen renterisico te beoordelen, de naleving van voorgeschreven risicolimieten, en of de renterisico's passen binnen de vastgestelde risicotolerantie. De vastgestelde risicotolerantie moet vallen binnen de strategie van de instelling en houdt rekening met de activiteiten van de instelling, behaalde resultaten en kapitaal dat beschikbaar is voor de opvang van eventuele verliezen. De vastgestelde risicotolerantie wordt vertaald naar risicolimieten;
- (4) leiding van de directie en toezicht is cruciaal voor het interne controleproces. Naast de vaststelling van duidelijke gezagslijnen, verantwoordelijkheden en risicolimieten, moet de directie ervoor zorgen dat er voldoende middelen beschikbaar zijn voor de ondersteuning van functies betrokken bij het renterisico managementproces. De personen of afdelingen die verantwoordelijk zijn voor de monitoring en beheersing van risico's moeten worden afgescheiden van personen of afdelingen die risicoposities creëren;
- (5) de directie en Raad van Commissarissen/ Raad van Toezicht van de kredietinstelling waarborgt dat er een internal audit programma bestaat voor de controle op de naleving van interne controlemaatregelen in verband met renterisicoposities en resultaten, en dient de naleving van de vastgelegde beleidsregels en interne controles periodiek te controleren;

- (6) hedging (risicoafdekking) - instellingen kunnen hun renterisicopositie afdekken met behulp van passende afgeleide instrumenten buiten de balans.

Identificatie van risico's

10. Bij het beheer van renterisico moeten instellingen rekening houden met de bronnen van renterisico's die inherent zijn aan hun activiteiten. Renterisico ontstaat uit verschillende bronnen. Kredietinstellingen moeten de bronnen identificeren die het meest relevant zijn voor hun activiteiten om passende hulp- en controlemiddelen in te voeren voor de meting en monitoring van het risico en om risicolimieten vast te stellen. De volgende paragrafen beschrijven de meest voorkomende bronnen van renterisico voor kredietinstellingen:

Re-pricing Risico - dit risico vloeit voort uit verschillen tussen de tijdstippen waarop veranderingen plaatsvinden in de rentetarieven van de activa en passiva van een instelling binnen en buiten de balans. Het volume van deze mismatch (de 'gap') binnen een bepaald tijdsbestek waarin de rentetarieven veranderen, in combinatie met de omvang van hun verandering, zal van invloed zijn op de inkomsten van een instelling. Het re-pricing risico wordt meestal gemeten en gemonitord met behulp van een zogeheten gapanalyse.

Basisrisico - Basisrisico bestaat wanneer de rentetarieven van de activa en passiva van een instelling zijn gekoppeld aan verschillende indices die de mogelijkheid vergroten dat het relatieve niveau en de tijdstippen van veranderingen van deze rentetarieven niet samenvallen. Het relatieve rentevershil tussen de activa en passiva die zijn gekoppeld aan verschillende rente-indices kan groter of kleiner worden. Dit kan hun cashflows beïnvloeden, ook al is het tijdsbestek waarin hun rentetarieven veranderen (re-pricing) hetzelfde. De invloed op de netto rentebaten van een instelling uit deze positie is afhankelijk van het niveau en de richting van de verandering van de verschillende rente-indices. Om het basisrisico te meten moeten kredietinstellingen de groepen activa en passiva identificeren waarvoor de rente is gekoppeld aan verschillende indices.

Rentecurverisico - Rentecurverisico ontstaat door veranderingen in de vorm van de rentecurve voor dezelfde valuta wanneer de rentetarieven voor verschillende looptijden niet gelijktijdig veranderen.

Optierisico - Ingebedde opties in activa of passiva stellen een instelling bloot aan renterisico omdat het tijdstip en/of het bedrag van de cashflow van een financieel instrument kan afwijken van de aanvankelijk verwachte cashflow, als gevolg van veranderingen in de marktrente. Dit kan een nadelige invloed hebben op de netto rentebaten of de economische waarde van het eigen vermogen van de instelling (Economic Value of Equity) doordat de rendementen op instrumenten afnemen, de fundingkosten toenemen, of de netto contante waarde van verwachte kasstromen afneemt. Veel krediet- en depositoproducten brengen een optierisico met zich mee, omdat cliënten de mogelijkheid hebben om de lening af te lossen of een deposito op te nemen voordat de vervaldatum is bereikt, of omdat de kredietovereenkomst een regeling voor versnelde aflossing bevat. Als de rente daalt, kan dit de nemer van een krediet met een vaste rente ertoe bewegen om de lening voor de vervaldatum af te lossen om het krediet te herfinancieren tegen een lagere rente. Deposithouders kunnen hun geld opnemen voor de vastgestelde vervaldatum als de rentetarieven stijgen, zodat zij hun geld kunnen beleggen in hoger rentende instrumenten.

Veel kredietinstellingen in Suriname maken gebruik van een ingebedde optie in hun deposito- en leencontracten met cliënten voor de wijziging van rentetarieven. Dit kan wel of niet een effectief instrument voor risicoafdekking zijn. Stijgingen van de rentetarieven als gevolg van de uitoefening door een kredietinstelling van die ingebedde optie kan ertoe leiden dat kredietnemers hun schuld niet kunnen aflossen. Dit kan resulteren in een verhoogd kredietrisico en een verslechtering van de algehele kwaliteit van de activa.

Op dezelfde manier kan een verlaging van de depositorente als gevolg van de uitoefening van een ingebedde optie door een kredietinstelling leiden tot grootschalige opname van gelden. Dit zou leiden tot een verhoogd liquiditeitsrisico, waardoor de instelling wellicht toevlucht moet nemen tot het lenen van middelen op de markt, hetgeen gepaard gaat met kosten.

Alvorens een beroep te doen op een ingebedde optie op tariefwijziging moet iedere instelling evalueren wat het effect van een dergelijke wijziging is op krediet- en liquiditeitsrisico's, alsmede haar reputatierisico.

Evaluatie van renterisicoposities

11. Managementbeslissingen van een instelling over de renterisicopositie moeten rekening houden met de verhouding tussen de risico's en de beloning van renterisicoposities. Het management moet het potentiële risico (invloed van nadelige rentebewegingen) van een renterisicopositie of renterisicostrategie afwegen tegen de potentiële beloning (invloed van gunstige rentebewegingen).

Om het mogelijke effect van renterisico op de operationele activiteiten van de instelling te beoordelen, zal een goed beheerde instelling overwegen wat het effect is op de resultaten (het winstperspectief of het boekhoudkundige perspectief) en de onderliggende economische waarde (het economische of kapitaalperspectief) van de instelling. Beide perspectieven moeten worden beoordeeld om de volledige reikwijdte te bepalen van het renterisico waaraan de instelling is blootgesteld, vooral als de instelling significante langlopende of complexe renterisicoposities heeft.

Meting van risico's

12. Kredietinstellingen kunnen verschillende methoden gebruiken voor de meting van renterisico. Welke methoden ook worden gekozen, deze moeten worden ondersteund door betrouwbare boekhoudkundige informatie. Alle technieken zijn gebaseerd op aannames die kredietinstellingen periodiek moeten bekrachtigen of herzien.

Gebruikelijke technieken voor de meting van renterisico zijn gapanalyse, simulatie, durationanalyse en de EVE-methode (Economic-Value-of-Equity). De techniek die gebruikt wordt, zal afhangen van de omvang, complexiteit en het niveau van het renterisico van de kredietinstelling. Een instelling zonder aanzienlijke renterisicoblootstelling kan bijvoorbeeld gebruikmaken van een gapanalyse. Grotere instellingen en instellingen met activiteiten die hen blootstellen aan een hoger renterisico hebben wellicht systemen nodig die geavanceerder zijn.

Het juiste model voor de meting van renterisico is afhankelijk van de specifieke omstandigheden van ieder geval. Daarom legt de Bank geen verplichte methode op, maar beoordeelt in plaats daarvan hoe het management van een instelling het renterisico beheert en of dit proces effectief is.

Kredietinstellingen moeten passende methoden invoeren voor de meting, monitoring en beheersing van renterisico, zowel onder normale marktomstandigheden als in

marktomstandigheden onder stress.

Risicolimieten

13. Kredietinstellingen moeten risicolimieten vastleggen op basis van hun renterisicotolerantie. Deze risicolimieten, die worden gebruikt voor de beheersing van het renterisico, moeten worden afgestemd op de mate van marktrisico waaraan de instelling blootstaat en de methoden die de kredietinstelling gebruikt voor risicometing. Standaardlimieten worden gebruikt om het marktrisico te beperken en bestaan onder meer uit:

Earnings- of Capital at Risk-limieten - Deze risicogevoeligheidslimieten moeten worden vastgesteld om de mate van het potentiële verlies te beperken tot een goedgekeurd percentage van de verwachte inkomsten en/of het kapitaal.

Er moeten conservatieve limieten worden vastgesteld die zijn afgestemd op de geavanceerdheid van de methoden die de kredietinstelling gebruikt voor risicometing, de toereikendheid van de aannames die worden gehanteerd en de kwaliteit van het risicomanagement. De redelijkheid van de aannames voor de modellen zijn bepalend voor de doeltreffendheid van de limieten.

Verliesbeperkende limieten - er moeten verliesbeperkende limieten of 'triggers' (zoals 'Stop Loss'-niveaus) worden vastgesteld, die een specifieke managementactie vereisen als het vastgestelde niveau van verlies wordt benaderd of doorbroken. Als deze limieten worden overschreden, moet het beleid van de instelling vereisen dat een positie wordt gesloten of dat de directie om goedkeuring van de extra risicoblootstelling moet worden gevraagd. Verliesbeperkende limieten kunnen ook worden vastgesteld om communicatie te verzekeren en niet als een beperking van het vermogen van het management om een positie te handhaven die op een gegeven moment niet-gerealiseerde verliezen vertoont, maar die economisch gezien gerechtvaardigd kan zijn als de positie voor de verwachte termijn wordt aangehouden.

Verliesbeperkende limieten moeten worden gebruikt als aanvulling op andere limieten en zijn doorgaans niet voldoende als zelfstandige maatregel. Dergelijke limieten zijn niet anticiperend omdat ze zijn gebaseerd op tot dan toe niet-gerealiseerde verliezen en niet de potentiële risico's voor de inkomsten meten op basis van marktkenmerken. Er moet aandacht worden besteed aan de keuze van het tijdsbestek waarvoor het

cumulatieve verlies wordt gemeten en het uitgangspunt voor de meting van verliezen.

Gap-limieten - er moeten maturity gap- of repricing gap-limieten worden ingesteld om het risico op verlies als gevolg van marktrisico te beperken, door het volume of de hoeveelheid van de activa en passiva binnen en buiten de balans die in een bepaalde periode vervallen of een renteverandering ondergaan te beperken. Meestal worden deze limieten uitgedrukt in termen van volume en/of bedrag per meetbare periode (bijvoorbeeld dagelijks, wekelijks, maandelijks, etc.). Deze limieten kunnen worden gebruikt om de volatiliteit van inkomsten te beperken door de spreiding van de looptijden en/of re-pricing en daardoor het effect te spreiden dat voortvloeit uit veranderingen in marktfactoren die de prijzen van financiële instrumenten of hun rente beïnvloeden. Net als bij verliesbeperkende limieten kunnen gaplimieten worden gebruikt als aanvulling op andere limieten.

Volumebeperkende limieten - deze limieten kunnen worden vastgesteld om de blootstelling aan marktrisico te beperken door een grens te stellen aan het volume of het fictieve bedrag van derivaten of financiële instrumenten op de balans.

Toezichthoudende controle

14. De Bank zal bij haar on-site inspecties en off-site monitoring beoordelen of de systemen, beleid en praktijken van de instelling een voldoende basis bieden voor de identificatie en meting van de belangrijkste bronnen van renterisico. De Bank zal de integriteit en doeltreffendheid analyseren van de processen van de instelling voor renterisicomonitoring en beheersing en zal zich een oordeel vormen over de risicotolerantie.

Bij de formulering van conclusies over de toereikendheid van het renterisicomanagement van een instelling houdt de Bank rekening met het volgende:

- (1) de complexiteit en het niveau van het risico dat verbonden is aan de activa, passiva en activiteiten buiten de balans van de instelling;
- (2) de toereikendheid en doeltreffendheid van de leiding door de directie en het toezicht door de Raad van Commissarissen / Raad van Toezicht;
- (3) de kennis en het vermogen van de instelling om bronnen van renterisico te identificeren;

- (4) de toereikendheid van de interne systemen voor de risicometing, risicomonitoring en managementinformatie;
- (5) het beheersen van het renterisico en renterisicoposities;
- (6) de vaststelling van de risicotolerantie;
- (7) de toereikendheid en doeltreffendheid van de risicolimieten;
- (8) de toereikendheid van de interne controle- en auditfuncties binnen het proces voor renterisicomanagement van de instelling;
- (9) de toereikendheid en doeltreffendheid van de praktijken en procedures voor risicomanagement blijktens de historische en verwachte financiële resultaten van de instelling;
- (10) de proportionaliteit van de renterisicotolerantie en renteposities van de instelling in verhouding tot de opbrengsten, het vermogen en de risicomanagementsystemen van de instelling.

Ingangsdatum

15. Deze richtlijn wordt van kracht, voor één jaar, met ingang van 15 april 2015.

Paramaribo, 13 april 2015

G. Hoefdraad

President